

Övergripande rutin för palliativ vård i livets slutskede inom Uppsala kommun

Omfattar samtliga målgrupper inom äldrenämndens (ÄLN) och omsorgsnämndens (OSN) ansvarsområden

Dokumentnamn Övergripande rutin för palliativ vård i livets slutskede inom Uppsala kommun			
Fastställt av Förvaltningsdirektörerna			
Dokumentansvariga Hälso- och sjukvårdssakkunniga vid äldreförvaltningen och omsorgsförvaltningen			
Dokumentidentitet Kommunövergripande rutin	Version 1	Datum 2016-11-08	Beslutad 2016-11-01

Innehåll

Bakgrund	3
Kompetens och utbildning	3
Webbutbildning	3
Palliativa ombud.....	3
Svenska palliativregistret (SPR) och kvalitetsindikatorer.....	3
Närstående, barn och vuxna	3
Närståendepenning	4
Efterlevandesamtal	4
Sviktplatser.....	5
Direktplats om hemsituationen sviktar.....	5
Vårdgivarens ansvar	5

Bakgrund

För att kunna bedriva en god och säker allmän palliativ vård i livets slutskede ska den läns gemensamma riktlinjen kompletteras med skriftliga rutiner på kommunnivå och lokalt hos varje vårdgivare. Upprättade rutiner och god kunskap om allmän palliativ vård hos all personal är en förutsättning för patientsäkerhet och vårdkvalitet.

Kompetens och utbildning

Webbutbildning

Varje vårdgivare har inom ramen för sitt ledningssystem ansvar för att all personal har grundläggande kunskap och kompetens i palliativ vård. Utbildning kan bland annat erhållas via [Webbutbildning i allmän palliativ vård](#) som Uppsala kommun upphandlat i samverkan med Uppsala läns landsting.

Palliativa ombud

För att nå ut med kunskap till alla anställda ska palliativa ombud finnas i verksamheten. Ombuden ska fungera som stöd i verksamheten och beredas möjlighet att delta i utbildningar. Det är önskvärt att ombuden består av både legitimerad personal, varav minst en sjuksköterska, samt en eller flera undersköterskor/boendeassistenter per boende/hemvårdsområde.

Uppdraget omfattar att:

- informera och sprida kunskap inom verksamheten/enheten om palliativt förhållningssätt
- sammanställa information till närstående
- medverka till att skapa och revidera lokala rutiner
- tillsammans med verksamhetschefen skapa förutsättningar för reflektion
- driva utvecklingsarbete utifrån identifierade förbättringsområden i Svenska palliativregistret

Svenska palliativregistret (SPR) och kvalitetsindikatorer

Svenska palliativregistret är ett nationellt kvalitetsregister där vårdgivare registrerar hur vården av en person i livets slutskede utförts. Syftet är att förbättra vården för personer i livets slut oberoende av diagnos eller vem som utför vården och utgöra stöd för systematiskt förbättrings- och utvecklingsarbete inom palliativ vård. Sjuksköterska i samråd med omvårdnadspersonal ansvarar för att besvara en enkät i Svenska palliativregistret om hur vården i livets slut utförts. Resultatet utifrån de registrerade enkäterna synliggör kvaliteten och identifierar förbättringsområden. Resultaten används även vid avtalsuppföljning samt i patientsäkerhetsberättelsen. Förvaltningarnas direktiv om användning av Svenska palliativregistret återfinns i ”Övergripande riktlinje för hälso- och sjukvård i Uppsala kommun” och ska följas av alla verksamheter/vårdgivare som ger vård i livets slut.

Mer information hittar du på [Svenska palliativregistrets](#) webbplats.

Närstående barn och vuxna

Socialtjänsten ska erbjuda stöd till närstående som vårdar eller stödjer någon som är långvarigt sjuk, äldre eller har en funktionsnedsättning. Kommunen ska enligt Socialtjänstlagen 5 kap 10 § stödja närstående som hjälper eller vårdar någon som på grund av ålder, långvarig sjukdom, fysiskt eller psykiskt funktionsnedsättning inte klarar sig på egen

hand. Om föräldraskapet påverkas av att en förälder vårdar eller stödjer en närstående i familjen (partner eller barn) kan ansökan om stöd från socialtjänsten göras enligt 4 kap. 1 §.

Hälso- och sjukvården har en lagreglerad uppgift att förebygga ohälsa, sjukdom eller skada. Från 1 januari 2010 gäller också ett tillägg i hälso- och sjukvårdslagen angående barn som anhöriga. Där anges att hälso- och sjukvården särskilt ska beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med har en allvarlig fysisk sjukdom, skada eller oväntat avlider.

Omständigheterna vid sjukdom eller förstående död innebär också att de vuxna är utsatta för stor påfrestning, vilket kan leda till nedsatt förmåga att ge barnet stöd. Rutiner och metoder att stödja föräldrarna eller det vuxna nätverket runt barnet är nödvändigt. Det är viktigt att hälso- och sjukvården och socialtjänsten tar ställning till hur stödet till närstående bör utformas. Målet är att närstående barn och vuxna görs delaktiga genom att deras eget behov av information, råd och stöd uppmärksammas. Vuxna närståendes kunskap om patienten bör också efterfrågas i avsikt att öka tryggheten och säkerheten runt patienten.

Närståendepenning

Det är viktigt att informera närstående som vårdar en person som är svårt sjuk om möjligheten till närståendepenning. Information om närståendepenning finns på [Försäkringskassans hemsida](#) och i en folder som kan rekvireras från Försäkringskassan.

Efterlevandesamtal

Med efterlevandesamtal avses, enligt Svenska palliativregistrets definition, att närstående får ett tillfälle att 1-2 månader efter dödsfallet få prata igenom den sista vårdtiden, ställa frågor och komma med synpunkter. Att mista en nära anhörig kan påverka den totala livssituationen, som till exempel känslor och tankar, relationer, sättet att leva och uppfatta tillvaron samt att praktiskt lösa problem. Flera studier har också påvisat en ökad fysisk och psykisk sjuklighet liksom en ökad dödlighet hos personer som mist anhörig. För att, så långt det är möjligt, förhindra att närstående utvecklar sjuklighet och ökad dödlighet bör de därför erbjudas stöd i form av bland annat efterlevandesamtal.

Det huvudsakliga syftet med efterlevandesamtalet är att förmedla stöd till de sörjande och försöka underlätta sorgarbetet genom att:

- lyssna och bekräfta sorgen
- höra hur närstående har det och hur de går vidare
- höra hur sjukdoms- och vårdtiden upplevdes
- efterhöra om där finns kvarvarande frågor
- efterhöra om där finns behov av fortsatt stöd

Det ger även personalen möjlighet att:

- ta tillvara närståendes synpunkter på vård och omhändertagande som kan användas vid förbättringsarbete
- avsluta relationen till familjen
- till ökad trygghet och tillfredsställelse i arbetet

Barn behöver också ges möjlighet att förstå vad som hänt och bearbeta sorgen. Rutiner för stöd till efterlevande finns i Vårdhandboken och på 1177 Vårdguiden¹

---

¹ Vårdhandboken Närstående, information och avsked. [\[Dödsfall, åtgärder inom hälso- och sjukvård\]](#)

Sviktplatser

Direktplats om hemsituationen sviktar

Om hemsituationen sviktar finns direktplatser att tillgå. Dessa kan även utnyttjas för patienter i livets slutskede. Trygghetsjouren har uppgifter om var ledig plats finns att tillgå. Beslut kan fattas av verksamhetsansvarig eller sjuksköterska om ärendet är akut eller uppstår under jourtid. Samverkan med biståndshandläggaren påbörjas nästkommande vardag. Om ingen ledig plats finns kan beslut om dygnet runt-stöd fattas. Läs mer i [Rutin för direktplats](#)

Vårdgivarens ansvar

Det ska finnas rutiner i verksamheten för:

Närståendestöd

- att efterfråga och uppmärksamma om det finns närstående
- att kartlägga behov av och erbjuda närstående stöd (information, emotionellt, praktiskt eller ekonomiskt)
- att dokumentera i patientens journal vilken information närstående fått, vilka kontakter som tagits eller förmedlats samt hur tillstånd inhämtats från vuxen vårdnadshavare i de fall barn som närstående ska informeras.
- att närstående inkluderas i planeringen då en samordnad individuell plan upprättas, denna kan innefatta vilka som ska ansvara för olika former av stöd till barnet och/eller familjen
- hur närstående meddelas om dödsfall och hur det dokumenteras att så skett samt att efterlevandesamtal erbjuds
- att för barn som närstående uppmuntra till kontakt med förskola/skola

Kompetensutveckling och palliativa ombud

Vårdgivaren ansvarar för att all personal har grundläggande kunskap och kompetens i palliativ vård. I verksamheter där palliativ vård sällan förekommer ska utbildning och handledning finnas att tillgå när behov uppstår.

Verksamhetschefen ska utse palliativa ombud i verksamheten som förutom grundläggande kunskap ska fortbildas inom palliativ vård.

Svenska palliativregistret

Vårdgivaren skall registrera i Svenska palliativregistret och ska ha rutiner för detta i sitt ledningssystem.